

ПОТРЕБНОСТ ОТ ПОСТИЖЕНИЕ И СТРАТЕГИИ ЗА ТРУДОВА РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИ ЗАВЪРШВАЩИ СТУДЕНТИ

Румяна Божинова и Петко Панов

In a situation of social changes in Bulgaria the problem of professional realization of young people is of a particular importance. At the same time such a situation could be a reliable occasion for conducting a specific research. The present investigation studied the influence of need for achievement on the choice of future labour realization strategies of 60 graduate students. The results obtained show that the high need achievement is connected to higher activity strategies. The students with high need for achievement are trying to start a suitable job for them though not graduated yet while the activity of the students with low need for achievement is predominantly an orientation in the labour market only.

Преминаването от една социалноикономическа система към друга, от централно планирана към пазарна икономика, е промяна, засягаща значимо ситуацията на жизненост на индивида. Пред него възникват различни трудности, между които съществено място заема трудовата реализация.

Началото на структурната реформа, както показват наблюденията, е съпроводено от затягане на макроикономическата политика. При това намаляването на работното време, съкращаването на персонала, ликвидирането на производствени фирми, трансформацията на държавни предприятия в частни фирми, работещи на пазарен принцип, водят на първо място до бързо нарастване на безработицата. Този проблем, неизбежно съпровожда осъществяването на социалноикономическата промяна. В повечето бивши социалистически страни безработицата настъпва през първите години на промяната и достига 10% от трудоспособното население (Roe, 1994; Peiro, Hontangas, Salanova, 1994).

Безработицата добива особена острота за младите хора в България. Относителният дял на безработните младежи до 30 години през 1991 г. е 48,62% (Нейкова, 1992) и 44,50% през 1992 (Тодоров, 1993). Повече от половината безработни младежи са с висше образование, на първо място инженернотехнически специалисти, следвани от лица с педагогически и икономически профил.

Отбелязва се, че в подобна ситуация е необходимо отделният човек да се научи да се ориентира в различните професии, да търси подходяща работа, да повишава статуса си на работното място, да участва във вземането на реше-

ния, да се справя с конфликти, да избягва уволнения, да предвижда и да се справя с безработицата (Рое, 1994).

Трудовата реализация в условията на безработица и значителна конкуренция се очертава като сложна за решаване задача за младия специалист. В тази връзка заедно с притежаваната квалификация определено значение придобиват личностните особености, на които е носител индивидът. Интересът на настоящото изследване е центриран върху личностната потребност от постижение като възможна предпоставка за успех в посочения аспект.

Утвърдено е третирането на потребността от постижение като обща стратегия на поведение, изразяваща се в търсене и постигане на високи стандарти, на последователност и настойчивост при осъществяване на различни по характер дейности (Паспаланов, Щетински, 1985). Подчертава се хетерогенността на конструкта. С него се свързва тенденцията към съревнование, преодоляване на трудности и препятствия и стремеж към повишаване на самооценението. Пейсахов (1977) подчертава, че човек не само желае да реши поставената задача, но да направи това по най-ефективен начин, което му носи особено удовлетворение.

Целта на настоящото проучване е да изследва стратегиите за трудова реализация във връзка с личностната потребност от постижение при студенти в края на обучителния им процес.

Тази цел предполага решаването на следните основни задачи:

1. Проследяване на поведенческата активност и извеждане на прилаганите стратегии за намиране на работа.
2. Изясняване на връзката между личностната потребност от постижение и избора на стратегия за търсене на работа.

Изследването се основава на хипотезата, че в настоящата ситуация на социална промяна поведенческата активност по отношение на предстоящата трудова реализация на завършващите студенти е подчинена на определена стратегия, която варира от най-обща ориентация в работния пазар до целенасочено търсене или започване на дадена работа още по време на следването.

Допуска се, че изборът на стратегия за трудова реализация на студентите ще е повлиян от личностната потребност от постижение. Очаква се, че лицата с по-висока потребност от постижение ще се насочват преимуществено към по-активен тип стратегии в сравнение с лицата с по-ниска потребност от постижение.

Методика на изследването

В изследването участват 60 лица, студенти, завършващи образованието си в НБУ, Програма „Психология“.

За целите на изследването са приложени следните методики:

Въпросник за изучаване на поведенческата активност и прилаганите стратегии за намиране на предпочитания тип работа. Той предполага разграничаване на три типа стратегии въз основа на девет поведенчески показателя (твърдения), оценявани от лицата по петстепенна скала, тип Ликерт.